

Foto Domink Gajarský

V Divadle Komedie se dotýkají nesnesitelné tíže bytí

► DIVADELNÍ RECENZE

Vladimír Hulec | Praha

Inscenací dialogu Bernarda-Maria Koltése V samotě bavlníkových polí překročila dramaturgie pražského Divadla Komedie další rubikon současného českého avantgardního divadla. S neochvějnou vírou v obraz a slovo se pouští zatím nejdál v mapování vnitřního světa člověka. Člověka posedlého pochybami, opuštěností a bolestí samotného bytí.

Textu se s opatrností introverta a odvahou divadelního sebevraha zhostil výtvarník, nositel Ceny Jindřicha Chalupického a v posledních letech i divadelní režisér Michal Pěchouček. Z textu, který je původně dialogem Dealera a jeho Klienta, nevy pouští snad ani hlásku. Věř v působivost pronášených úvah a myšlenek, v sílu obrazu. Herci vede k monotónnímu deklamování a velmi jednoduchým pohybovým aranž-

má. Na jevišti je v úvodu před diváky monumentální obraz složený z mnoha přes jeviště roztažených šňůr s těsně vedle sebe na nich rozvěšenými kusy různého bílého prádla. Spodků, svršků, ložního. Jako bychom se ocitli na půdě starého domu.

Klient v podání Jiřího Černého je zprvu sám. Pomalu svěšuje prádlo a hovoří s Prodávajícím, jímž je Ivana Uhlířová, v programu vedená jako Ivan Uhlíř. Právě hra pohlaví, lépe řečeno neurčitost pohlaví a z toho plynoucí neurčitost vlastní identity, je jedním z hlavních témat textu.

Koltésův aristokraticky znějící, básnivý text jemně a opatrně „svěšuje“ ze šňůry inscenačního času jako herci kusy onoho bílého prádla. Vznešeně, opatrně, možná až s přílišným ostychem. Herci jako by pro něj nebyli důležití. Jsou spíš manekýni než interpreti. Je to pro diváky i samotné performery náročná a někdy těžko stra-

vitelná výzva. Oba by jistě dokázali intenzivněji rozehrávat vznikající situace a vzájemný vztah. Divák by jistě ocenil alespoň okamžiky napětí a di-

► **Bernard-Marie Koltés: V samotě bavlníkových polí**
Divadlo Komedie Praha
Režie: Michal Pěchouček
Hrají: Jiří Černý, Ivana Uhlířová
Premiéra: 9. března
Hodnocení: 70 %

divadelní (sou)hry. Zdá se však, že režisér si to za žádnou cenu nepřeje.

Inscenace V samotě bavlníkových polí není pro divácké

přijímání a porozumění jednoduchá. Dokonce by se dalo říci, že je nesnesitelná a její interpretaci musí každý divák hledat sám ve své zkušenosti, ve své imaginaci. Je kuzoufání monotónní, příšerně dlouhá, nevýslovně statická. Pěchouček není divadelník. Netrápí ho úmorná délka představení, nesnesitelnost slovního projevu i samotného jevištního dění. Důležitá je nesnesitelná tíže bytí, mor samoty. Samoty bavlníkových polí.

Je to neobyčejná inscenace, výlučná i v náročném dramaturgii Divadla Komedie. Pro diváky, pro něž je divadlo především dramatickým žánrem, by možná mělo v programech stát: Toto není pro vás. Divadlo Komedie dokazuje, že i v konci éry stávajícího týmu má odvalu experimentovat, otevírat další prostory pro současné texty a ubírat se dál a dál do nehlubších vrstev lidského bytí.

Autor je redaktorem Divadelních novin

Autorka: **Marta Harasimowicz**

TOUHA MEZI PRÁDELNÍMI ŠŤŮRAMI

V Divadle Komedie o nabízení a odmítání citů i o zdvořilém pokoušení.

Francouzský dramatik Bernard-Marie Koltès patří k nejvýraznějším představitelům absurdního divadla druhé poloviny 20. století. Jeho hry, z nichž mnohé představují spíše jakési poeticko-filozofické meditace než scénické texty, se zaměřují na témata mezilidských vztahů: samoty, nenaplněných vášní, vzájemného nepochopení. Jazykový experiment v nich kontrastuje se značně konzervativním přístupem ke konstrukci děje. Základem Koltèsových her je promluva, která významně dominuje nad akcí, za současného zachování klasicistního pravidla jednoty místa, času a děje.

Již rané autorovy hry získaly ohlas divadelní veřejnosti, nejvíce jej ovšem proslavila pozdější díla, vydaná krátce před autorovou předčasnou smrtí. Mezi ně patří i drama *V samotě bavlníkových polí* z roku 1985, které můžeme vidět v novém zpracování v pražském Divadle Komedie.

NA SAMOTĚ ZA SOUMRAKU

V těžce identifikovatelném, vylištěném prostoru se za soumraku potkají dvě mužské postavy. Nevíme o nich mnoho. Jeden je „zdejší“, druhý před chvílí odkudsi přišel. Jeden se vydává za obchodníka (v textu hry je označen jako Prodávající), druhý se dostane do pozice Kupujícího. Představení začíná monologem prvního z nich, který vystřídá delší řeč jeho kumpána. Chvilí se zdá, že spolu oba do prázdna vyslovované monology vůbec nesouvisí. Časem se ale propojí v dialog.

Téma hry je odhaleno hned na začátku. Obchodník přišel, aby svému klientovi prodal touhu. Následující desítky minut strávíme sledováním jejich svérázného souboje, který se jednou bude zdát směřovat k vybudování důvěrného přátelského (nebo možná milostného?) vztahu, jindy naopak začne vyzařovat dojem až neuvěřitelného odcizení. Co má být předmětem touhy Kupujícího, nevíme. Stejně jako neznáme detaily osobní situace obou hrdinů a někdy si nejsme jisti ani tím, zda je Prodávající skuteč-

ným prodejcem, nebo naopak zlodějem citů či jejich žiznivým příjemcem. Rozhovor – složený z dlouhých řečí, které jsou pronášeny výhradně velmi zdvořilým a vznešeným jazykem – někdy připomíná jakési ďáblovo pokoušení. Kdo zde ale zastupuje Peklo a kdo Zemí?

NARUŠENÁ PIETA

Původní Koltèsův text nechává divadelníkům velmi mnoho prostoru pro vlastní interpretaci. Hra není rozdělena do scén a nenabízí skoro žádné inscenační indicie. Pro schopného režiséra může být taková koncepce inspirací k mnoha způsobům uměleckého a intelektuálního uchopení tématu. V případě inscenace Michala Pěchoučka je ovšem bohužel nutno říct, že tento potenciál zůstává značně nevyužitý. Jevišťe je koncipováno jako sušárna. Herci se pohybují mezi prádelními šňůrami a tu a tam rozhazují nebo sbírají oblečení. Někdy jim šňůry poslouží i jako akrobatické pomůcky. Ani pár kotrmelců ovšem nedokáže zamezit nesnesitelně statickému dojmu, který inscenace vyvolává. Někdy dění na jevišti zaujme specifickou estetikou, párkrát se nám podaří i zasmát se nebo se soustředit na zajímavější pasáže z dialogu. Celkově se však pozoruhodný Koltèsův text

ztrácí ve zvláštní snaze o vumělkovanost a dramaturgicky jalových recitacích (inscenaci nezachraňují ani herecké výkony Jiřího Černého a Ivany Uhlířové – byť oba dva herci i zde drží svůj velice slušný standard). Z původních režisérových nápadů upoutá pozornost snad pouze genderová nejednoznačnost, již vnáší do představení obsazení role Prodávajícího ženskou interpretkou. I tento koncept ale působí poněkud prvoplánově (jako narážka na autorovu homosexualitu a jednorozměrná interpretace tématu touhy).

Divadlo Komedie si pracně vydobyla pověst jedné z nejprogresivnějších činoherních scén v České republice a jeho nyní už neodvratný zánik vzbuzuje oprávněnou lítost pražského publika. Dá se s nadsázkou říct, že chabost Pěchoučkovy inscenace tuto pietu bohužel značně narušuje. ■■■

*Bernard-Marie Koltès: V samotě bavlníkových polí, premiéra 9. března 2012
Divadlo Komedie*

NP, 0.394, 29.3.2012, 0.26

Ravenhill na Plantáži

Populární německá hra Plantáž dramatika Davida Gieselmanna bude mít v české verzi podobu muzikálu. Uvede ji divadlo Letí s hvězdným obsazením. Při páteční premiéře v Divadle Na Prádle vystoupí britský dramatik a herec Mark Ravenhill v putovní roli Tigera Bunche, ve které se při dalších reprízách budou střídávat různí herci a zpěváci. Pro diváky bude při každé reprí-

ze překvapením, kdo se v této roli v daný večer představí.

Autorem hudby, kterou otextoval Xindl X, je Tomáš Polák z kapely MIG 21. „Plantáž je vtipná studie marihuanové komunity, všech těch zhuleneckých typů různého věku, pohlaví, sociálního postavení, které okolnosti náhle donutí měnit životní styl,“ popisuje muzikál Tomáš Polák. Xindl X jej doplňuje: „Ta hra je

vtipná, zábavná a přitom neklouže po povrchu. Dokáže tnout do živého, aniž by ztratila hravost. Doufám, že takové budou i naše písně.“

Hra je parafrází A. P. Čechova – vypráví o konci jedné společnosti žijící kdesi na venkovské usedlosti. Jenže tentokrát nejde o ruské postavy z 19. století, za statkem tak nešumí višňový sad, ale plantáž marihuany. **KUL**

HN, 13. 2. 2012, p. 24

TYDENÍK ROZHLAS; 2. 11 / 2012, p. 11

NALADĚTE SI

Pěchouček a bavlníková pole

Vltavská Čajovna s datem 5. dubna zamíří do pražského Divadla Komedie. Do studia přijde výtvarník Michal Pěchouček, který před nedávhem nejen co by scénograf, ale také režisér nastudoval drama Bernarda-Marie Koltése V samotě bavlníkových polí. O inscenaci řekl: „Tragika života spočívá možná v tom, že si aspoň jednou během dne klademe podmínky, čím by náš život měl být naplněn, a dobrovolně se opájíme jedovatým sentimentem po tom, co nám chybí. Hodnotíme kvalitu naší existence jako nějaké zboží. O podivném obchodu, o nesmyslnosti sentimentu, sebedestrukci a ubohosti nespílitelných tužeb je pro mě Koltésova hra. Sám dělám neustále tu samou chybu, a proto mě jeho text od začátku vzrušoval.“ Co ho nejvíc zajímalo na divadelní práci a jak reaguje na negativní hodnocení? Kupříkladu teatrolog Vladimír Just označil nové představení za „nejslabší opus“, který na této scéně viděl za posledních deset let.

Dalším hostem pořadu bude dramaturgyně a překladatelka Viktorie Knotková. Kromě výše zmíněného počínu promluví i o připravovaném jevištním provedení monodramatu Kathariny Schmitt s názvem Sam v režii Kamily Polívkové, které bude mít premiéru 10. dubna. „Sam – hra je ho Karel Roden – je umělec, který zkoumá hranice svých možností. Jedinečný – živý – výstavní exponát. Dobrovolně sám sebe uvězní do vlastnoručně vyrobené klece, aby tam strávil jeden rok v naprosté izolaci. Po dobu trvání tohoto experimentu nesmí mluvit, číst, psát ani sledovat žádná média; každý den dostává stejné jídlo a v přesně stanovenou dobu ho navštěvuje jediný člověk, který pořídí jeho fotografii,“ uvádí se v anotaci. Jak pokus dopadl, se dozvíme už brzy.

■ **Kateřina Rathouská**, redaktorka ČRo 3 – Vltava

Čtvrtek 5. dubna, ČRo 3 – Vltava, 19.00

Divadlo

Komedie uvede Koltésovu hru

Českou premiéru hry Bernarda-Marie Koltése V samotě bavlníkových polí uvede pozití Divadlo Komedie. „Tragika života spočívá možná v tom, že si aspoň jednou během dne klademe podmínky, čím by náš život měl být naplněn, a dobrovolně se opájíme jedovatým sentimentem po tom, co nám chybí,“ prozrazuje námět představení výtvarník a autor scény Michal Pěchouček, který inscenaci také režíroval. **KUL**

HN, 6. 3. 2012, p. 24

A 5466

Divadlo

Mezi prádlem

Režisér Pěchouček inscenoval hru jako výtvarnou instalaci

Marie Reslová
autori@economia.cz

Mezi ložním povlečením, nátečnicí a košilemi inscenoval výtvarník a příležitostný režisér Michal Pěchouček text Bernarda-Marieho Koltése, klasika současné francouzské dramatiky. Inscenace V samotě bavlníkových polí se na jevišti Divadla Komédie odehrává v tajemném přítmi labyrintu, jež tvoří šňůry s prádlem. Uprostřed toho, co se přímo dotýká tělesné intimity a zároveň ji skrývá.

Pěchoučkovu práci v Divadle Komédie je lépe než jako divadelní režii vnímat coby výtvarnou instalaci. Jako performanci inspirovanou textem nebo originální obrazový „trailer“ ke Koltésově hře, kterou je však dobré si posleze přečíst.

Existenciální záležitosti

Text je vlastně imaginárním dialogem dvou postav a jeho tématem je jasně nevyřčená touha a nemožnost jejího naplnění. Možná tu jde o sebepoznání, o setkání se sebou samým. Ale každopádně se v rozhovoru mezi noci a svítáním jedná o záležitosti filozofické, existenciální a na divadlo poměrně abstraktní.

Dealera neboli Prodávajícího hraje v Komedii Jiří Černý a Klienta neboli Kupujícího Ivana Uhlířová, která pro

ŠŤŮRY A POVLEČENÍ

☑ Anonymní Muž (Stanislav Majer – na snímku) je obklopený sítí prádelních šňůr ověšených košilemi a povlečením, jimiž režisér a autor výpravy Michal Pěchouček protnul celou scénu.

FOTO: DOMINIK GAJARSKÝ

potřebu inscenace navenek „změnila“ pohlaví i jméno na Ivan Uhlíř. Autor si představoval, že první, temnější z postav bude hrát černý a druhou bílý herec. Pěchouček naopak oblékl Prodávajícího do světlých tepláků a trička a Kupující(ho) do černého oblečení. Ve chvíli, kdy jejich role – nikoliv reálné, ale po smyslu – splynou v pomyslnou dvojedinou bytost, oblékají oba herci černobíle kostkované košile.

Koltésovy sáhodlouhé, jazykově brilantní promluvy jsou plné zvláštních básnických obrátů a příměrů. Občas se vydávají hodně rozbíhavými cestami a jsou náročné na pozornost při čtení, natož při jevištní interpretaci textu. Je těžké si představit, že by vůbec bylo možné během divadelního představení následovat všechny jeho nuance a ambivalentní významy.

Řeč výtvarných obrazů

V Pěchoučkově práci navíc mnohem intenzivněji vnímáme řeč výtvarných obrazů než slova. Herci sice podávají při tom množství v běžném slova smyslu nehratelného textu výkony téměř heroické. Ale režisér komponuje celek přece jen víc jako výtvarník, který „pouze“ zkoumá různé způsoby vyprávění příběhů a mezi nimi, vedle filmového, i ten scénický. I když má Pěchouček zkušenosti s divadlem například z pražské Meetfactory, kde uvedl svou hru

Muži malují, nebo spolupracoval s Janem Nebeským na inscenaci SY, herec na scéně je pro něj stále spíše mluvčím objektem.

Režisér čte a vyjadřuje Koltésův text subjektivně a ve zřejmé návaznosti na svou výtvarnou práci. Například na loňskou výstavu Hodiny umění v Domě u kamenného zvonu, kde právě prádlo všeho druhu – látkové artefakty a součásti oblečení – bylo součástí prezentovaných děl. Do inscenace V samotě bavlníkových polí nejzřetelněji promítá záležitosti těla, respektive jeho pohlavní (ne)určenosti a všechno, co s tím souvisí. Ne náhodou se vedle obou sexuálně ambivalentních postav letmo objevuje i anonymní Muž (Stanislav Majer), o jehož identitě v tomto směru nemůže být pochyb.

Pěchoučkovu inscenaci bude zajímavější pro ty, kdo dokážou ocenit její čistě vizuální kvalitu. Třeba obraz, kdy je prádlo odstraněno a v průhledu vidíme postavu Prodávajícího přetátou rastrem horečnických lan – prádelních šňůr – jako čarovným kódem. Nebo zmizení Kupujícího téměř kouzelnickým trikem či závěrečnou padající oponu, obří patchwork z povlečení s dětskými motivy.

Bernard-Marie Koltés

V samotě bavlníkových polí
☑ Divadlo Komédie, Praha. Nejbližší představení 22. března.

Smutná samota v Komedii

Pražské komorní divadlo završuje v Divadle Komedie svou poslední, desátou sezonu. Bylo by smutné, kdyby se naše **nejosobitější divadlo** vpravdě evropských parametrů loučilo s diváky takovými nepodary, jakým je inscenace Michala Pěchoučka *V samotě bavlníkových polí*.

VLADIMÍR JUST

Pařízkovy a Jařabovy inscenace velkých dramaturgických témat a autorů (od Schwaba, Bernharda, Musila, Handkeho, Rotha, Conrada ke Klímovi, Hostovskému, Urzidilovi, Kafkovi nebo nejnověji Fassbinderovi) se vždy vyznačovaly fascinující přesností, minimalistickou oprostěností výrazu, soustředěním k tématu. To vedlo k analogicky zasvěcenému soustředění i u diváků, které mohou Komedii jiná divadla jen závidět. Tentokrát jsme svědky opaku. Přiblížnost, mlhavá zašifrovanost, výtvarná opulentnost v nekonečném, časem nesnesitelně nudném hýčkáni jediného nápadu – postupného svěšování a zavěšování prádla, visícího na zhruba desítky šňůr po celé délce jeviště. Francouzský dramatik Bernard-Marie Koltes nepředepisuje detailně místo, na němž se jeho hra – dialog (nebo spíše dvoje jediný monolog v jedné myšlivi?) mezi „dealerem“ a „klientem“ odehrává, takže fantazie má zelenou.

Pěchoučka, excelentního výtvarníka, ta otevřenost inspirovala k vizi sušárny prádla snad kdesi na sídlišti, v samotě „pouště velkoměsta“; asi ho zlákala možnost učinit si z jeviště alternativní výstavní síň, kde na pestré šňůry mohl libovolně zavěšovat nejrůznější barevné ručníky, deky, župany či jiné kusy prádla (mezi nimiž občas vykukují, šňůry podlézají, přelézají či se na nich houpou oba protagonisté), a tak mohl vlastně pokračovat – jak

Na pověšení. Inscenace Michala Pěchoučka až nesnesitelně dlouho hýčká jediný nápad.

FOTO DIVADLO KOMEDIE

kdesi poznamenal – v intencích své loňské instalace závěsných tapisérií. Z těchto textilií je slátána i pestrobarevná opona, již při klanečce – zde jistě originálně – dva fámulové ručně vytahují a stahují jak na starém sousedském tyátru.

To všechno chápu (a oceňuji), jenže režisér nedocenil rozdílnou povahu vnímání divadelního a výtvarného média: zatímco výtvarným objektem mohou se kochat pět, šest minut, kdyby mě někdo nutil u něho stát a dívat se na totéž bezmála dvě hodiny bez přestávky, mé nadšení by jistě vyprchalo. Proto jsem se přestával divit stále častějším pohledům premiérového publika na hodinky – obvyklé hluboké souznění s tématem, dialogem a jeho jemnými sémantickými posuny se tentokrát nekonalo.

Cítil jsem jednu chvíli radost

obou aktérů z možnosti pohrát si aspoň s kuličky na prádlo a jimi prodlouženými prsty, a využít tohoto detailu k drobným alotriím, jež snad jedině zaznamenaly odezvu v pokašlávajícím publiku. Přitom základní inscenační posun – znejistující a četné asociace vzbuzující záměna pohlaví „dealera“ na „dealerku“ (Ivana Uhlířová, jejím partnerem je Jiří Černý) – byl zdařilou inovací, a to v duchu autorovy představy o „něžné nerozhodnosti věcí“ včetně změny pohlaví („pohlaví muže se neustále přemísťuje sem a tam, nezůstává na jednom místě“, až se „vůbec žádné pohlaví nepodobá žádnému jinému“, tak jako „roční mezidobí nejsou ani zima přestrojená za léto ani léto za zimu“).

Oba aktéři Koltesova dialogu se navzájem přitahují i odpuzují (autor na téma lásky poznamenává, že

„nemá chuť líbat se s lidmi, které má rád, a nemá chuť milovat lidi, s nimiž se líbá“). Proto se permanentně provokují i trápí, jsou si však vědomi, že člověk není schopný druhému činit větší utrpení, než jaké by sám snesl, a děsí se pouze takového, jež si neumí představit.

Klouzurní etudy?

Při poslechu podobných sofistikovaných sentencí a zároveň při pohledu na bezradnost obou převážně jen memorujících aktérů ve mně rostl pocit, že se ocitám na letmo nahozených klouzurních cvičnicích, jež by soudný režisér prosil sitem inscenačního procesu – a výkladu (který se nekonal). A v důsledku toho narůstala chuť si povytce „literární“ hru přelést a promítnout si ji namísto do „velkého prádla“ do světél vlastní imaginace.

Už při Krausových *Posledních dnech lidstva* mne napadlo, proč právě ty největší, profilové a interpretačně nejnáročnější (chcete-li „knižní“) tituly přenechávají kmenoví režiséři Komedie mladším méně zkušeným kolegům (jako by mistři raději dělali Fausta dle Matěje Kopeckého a Goetha přenechal tovaryšům).

To jsou jen některé z důvodů proč *V samotě bavlníkových polí* považuji za zatím nejslabší opus který jsem za posledních deset let v Komedii viděl.

Bernard-Marie Koltes: V samotě bavlníkových polí

Režie a scéna: Michal Pěchouček
Divadlo Komedie, premiéra 9. 3.

Autor je teatrológ